

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПК В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН

Б.В. Погріщук, доктор економічних наук, доцент
Вінницький інститут економіки Тернопільського
національного економічного університету.

У роботі розглянуто організаційно-економічні засади формування системи інвестиційно-інноваційного забезпечення АПК, визначено напрями активізації інноваційно-інноваційної діяльності в АПК.

Ключові слова: інноваційна політика, інвестиційне забезпечення АПК.

Беззаперечною вимогою успішного розвитку та ефективного функціонування ринку сільськогосподарської продукції є підвищення якості і безпеки продуктів харчування, що виробляються, що може відбуватися лише шляхом реалізації інноваційної політики та інвестиційного забезпечення науково-технічних досліджень, технологічних регламентів, стандартів, що відповідають світовому рівню.

Інноваційний розвиток є головним фактором, який виводить країну на передові рубежі соціально-економічного прогресу. Його досягнення зумовлене постановкою та виконанням низки стратегічних завдань на національному і регіональному рівнях управління соціально-економічним розвитком країни [1, с.155].

Проблемі економічної ефективності інвестицій в агропромисловому комплексі присвячено роботи багатьох вітчизняних вчених. Чільне місце серед них займають О.М. Голованов, С.О. Гуткевич, І.Й. Дорош, М.Я. Дем'яненко, М.І. Кісіль, О.В. Мертенс, Г.М. Підлісецький, О.М. Шестопаль та ін. Щодо інноваційної діяльності, то вона досліджується в працях В.П. Александрова, Ю.М. Бажала, А.С. Гальчинського, В.М. Гейця, С.С. Герасимчука, П.Н. Завліної, А.Я. Кузнецова, О.О. Лапко, В. Г. Мединського, Б.Й. Пасхавера, В.М. Петрова, В.П. Семиноженка, Н.М. Сіренко, В.П. Ситника, В.М. Трегобчука, Р.А. Фатхутдінова, Л.І. Федулової, Й. Шумпе-

тера, О.В. Шубравської, М.Г. Чумаченка та ін. Втім особливо актуальним в контексті інноваційних змін у функціонуванні АПК за сучасних умов господарювання є обґрунтування теоретичних, методологічних та організаційно-прикладних засад інвестиційно-інноваційного забезпечення його розвитку під впливом інституціональних змін.

Методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення інноваційних процесів, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів.

Метою дослідження є визначення організаційно-економічних особливостей інвестиційно-інноваційного забезпечення в агропромисловому комплексі під впливом соціально-економічних змін та обґрунтування напрямів активізації інноваційно-інноваційної діяльності в АПК.

Інноваційні пріоритети мають важливе значення для розвитку усього агропромислового комплексу, їх реалізація потребує розроблення конкретних програмних дій та системи інвестиційного забезпечення. Адже рівень розвитку аграрного ринку суттєво впливає на рівень і якість життя населення, характеризує і визначає надійність забезпечення продовольчим ресурсом країни, сприяє зміцненню її продовольчої безпеки.

Інвестиційно-інноваційне забезпечення АПК – це сукупність відповідних заходів, спрямованих на здійснення інноваційних процесів і прискорення науково-технічного розвитку виробництва, зберігання і переробки та реалізації сільськогосподарської продукції.

Дедалі людство глибше усвідомлює загрози, які несе в собі нарощування несприятливих тенденцій у динаміці показників стану соціальної і природо-ресурсної компоненти суспільного розвитку. Це спонукає форсувати наукові розробки та прийняття управлінських рішень щодо забезпечення екологічно збалансованого і соціально орієнтованого економічного зростання. Першочергового значення нині набуває якість останнього, яка характеризується досягненням певних соціальних й екологічних стандартів. У свою чергу,

необхідний рівень якісного зростання забезпечується шляхом оптимізації внутрішніх пропорцій розвитку економічних систем, їх структурної збалансованості [2].

Сьогодні вчені зводять проблему визначення історичної перспективи переважно до переходу від індустріальної стадії цивілізаційного розвитку до постіндустріальної (інформаційної). Хоча з часом ця стадія визначається як змішане суспільство, все ж вона гіперболізується, наділяється переважно позитивними ознаками, що зумовлені науково-технічним розвитком позбавляють людство багатьох негараздів [3].

Інноваційна складова трансформаційних процесів є основою для забезпечення побудови конкурентоспроможної економіки. До першочергових заходів щодо її реалізації віднесено: визначення стратегічних напрямків інноваційного розвитку; створення системи інформаційно-консультативної підтримки інноваційної діяльності; стимулювання кредитно-фінансової діяльності; розширення мережі об'єктів інноваційної інфраструктури; впровадження заходів щодо створення центрів інноваційного розвитку.

Стратегічний аспект інноваційної політики в агропромисловому комплексі полягає в можливості розроблення та реалізації довгострокових інноваційних програм і проектів, що забезпечують досягнення поставлених цілей розвитку.

Стратегічні орієнтири забезпечення ефективного функціонування агропромислового комплексу базуються на розробці відповідної стратегії розвитку, що передбачає сукупність дій та заходів щодо підвищення ефективності функціонування усіх його складових на оглядову перспективу. Отже, розробка стратегії діяльності передбачає виявлення шляхів, якими досягатимуться прогнозовані результати, при цьому саме стратегічні орієнтири виокремлюють те коло питань, які є формотворчими у розвитку процесу чи явища.

До інструментів прискорення розвитку соціально-економічних системи відносять сегментацію ринку й позиціонування товарів, які відповідають міжнародним стандартам якості, що базується на засадах системності та адаптивності до зовнішніх умов функціонування. Підвищенню ефектив-

ності функціонування такої системи сприяє поглиблений аналіз і прогнозування параметрів рівня її організації, показників пропорційності, паралельності, безперервності, прямо-точності, ритмічності й забезпечення їх оптимального рівня розвитку, склад та структура якої формуються на засадах стандартизації.

Вирішальним чинником економічного регулювання є вирішення проблеми ціноутворення, тому що ціни разом з податковими, бюджетними і кредитними важелями є наймогутнішими економічними каталізаторами ринкового та державного регулювання підприємницьких і бюджетних доходів, а звідси і фондів споживання та нагромадження, можливостей інвестиційної та інноваційної активності. Головна мета державного регулювання цін в аграрному секторі полягає в досягненні такого рівня прибутковості виробництва на селі, який був би прийнятним з позиції як споживача, так і кожного сільськогосподарського товаровиробника.

Інвестиційно-інноваційна політика повинна проводитися з метою стимулювання науково-дослідних робіт, впровадження результатів науково-технічної діяльності до державного та господарської оборотів, введення у виробництво нових сортів сільськогосподарських культур, ресурсозберігаючих технологій, біологічних засобів захисту рослин від шкідників і хвороб.

Ефективний розвиток вітчизняного агропромислового виробництва визначається системою факторів різнобічного характеру, в ряду яких важливе значення має поглиблення територіального поділу праці і формування на цій основі спеціалізованих господарських структур на виробництві певних видів конкурентоспроможної товарної продукції, що за всіх інших рівних організаційно-економічних умов зумовлює раціональне використання природно-кліматичного потенціалу живими організмами і є базою для визначення потреби в інвестиціях, обсягів пропозиції, задоволення попиту на аграрно-продовольчу продукцію на внутрішньому ринку, формування міжрегіональних фондів відповідно до потреб, та експортних ресурсів [4, с.25].

До основних напрямків реалізації інвестиційно-інноваційної політики в АПК належать:

- формування загальної структури галузевої й інвестиційно-інноваційної системи в АПК;

- формування сталого організаційно-економічного механізму управління та стимулювання розвитку інноваційних процесів на всіх рівнях;

- вдосконалення нормативно-правового забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності.

Щодо економічного механізму управління та стимулювання розвитку інноваційних процесів, то він містить фінансову, кредитну, інвестиційну, цінову, страхову політику і стимулювання відтворення матеріально-технічної бази сфери інноваційної діяльності.

Структурно-інноваційна система складається з двох підсистем: державної інноваційної підсистеми АПК та інноваційної підсистеми недержавного сектора економіки АПК.

Кожна підсистема охоплює наукові й освітні організації, інноваційні сільськогосподарські підприємства, їх об'єднання, спілки та кластери, інфраструктуру фінансування, кредитування, матеріально-технічного забезпечення, консультаційні центри й інформаційно-консультаційні служби, страхові компанії, інфраструктуру обліку та управління інтелектуальною власністю [5].

Заходи державної підтримки, що реалізуються в рамках формування інноваційної системи, головним чином, повинні бути орієнтовані на забезпечення масштабного припливу позабюджетних коштів. Це дозволить раціонально підійти до витрат бюджету, створити сприятливі умови для активізації використання кредитних, лізингових та інших фінансових інструментів ринкової економіки в інноваційних процесах.

Разом з тим основними джерелами фінансування інновацій залишаються власні кошти підприємств. Орієнтація на власні кошти відбувається тому, що бюджетних коштів мало, а позабюджетні складно залучити. Як правило, кредити банків короткострокові і даються під високі відсотки, у той час як

інноваційні проекти є дорогими і довгостроковими. Такі умови кредитування стримують розвиток інноваційної діяльності.

Організаційно-економічний механізм управління та стимулювання розвитку інноваційних процесів є динамічною системою форм і методів, що проявляються в соціально-економічних відносинах і зв'язках й впливають на безперервне пристосування наукової, інноваційної і господарської діяльності організацій та підприємств до мінливих умов ринку з метою задоволення потреб споживачів та отримання прибутку.

Практично всі структурні елементи інноваційної системи АПК функціонують як відокремлені суб'єкти інноваційної діяльності. Формування та розвиток інноваційної системи АПК можливі за надання їй певної організаційно-правової форми. Перспективним елементом розвитку інноваційної системи АПК є технологічні кластери.

Література:

1. Економічні проблеми XXI століття: міжнародний та український виміри / [за ред. С.І. Юрія, Є.В. Савельєва] — К. : Знання, 2007. — 595 с.
2. Виклики і шляхи агропромислового розвитку / [Пасхавер Б.Й., Шуравська О.В., Молдаван Л.В. та ін.] ; за ред. акад. УААН Б.Й. Пасхавера; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозув. — К., 2009. — 432 с.
3. Корнійчук Л. Теоретичні основи реалізації концепції сталого розвитку / Л. Корнійчук // Економіка України. — 2010. — № 2. — С. 72—79.
4. Інвестиційна привабливість аграрно-промислового виробництва регіонів України / П.Т. Саблук, М.І. Кісіль, М.Ю. Коденська та ін.; За ред. М.І. Кісіля, М.Ю. Коденської. — К. : ННЦ ІАЕ, 2005. — 478 с.
5. Сіренко Н.М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України : [монографія]. — Миколаїв, 2010. — 416 с.